

9. Barnomsorg

Fler i enskild omsorg

Det är idag mycket vanligt att barn får sin omsorg utanför hemmet när föräldrarna förvärvsarbetar. Andelen barn i barnomsorgen har stigit kraftigt sedan 1970-talet, och stiger alltjämt. 76 procent av alla 1-5 åringar finns i förskolor eller familjedaghem. Alltfler föräldrar väljer förskola framför familjedaghem. Även efterfrågan på platser inom den privata verksamheten ökar. Totalt finns 11 procent av alla barn i barnomsorgen i enskilda verksamheter.

Sociala skillnader minskar

Länge har föräldrarnas socioekonomiska tillhörighet haft ett samband med utnyttjandet av barnomsorg. Föräldrarnas utbildning och klasstillhörighet är exempel på socioekonomiska faktorer som påverkar barnens utnyttjande och form av omsorg. Barn till tjänstemän har tidigare i högre grad fått sin barnomsorg utanför hemmet. Men i takt med att barnomsorgen byggts ut har dessa skillnader minskat. Sociala skillnader syns i dag bl.a. i valet av omsorgsform. Barn till tjänstemän finns i högre utsträckning än barn till arbetare på enskilda förskolor.

Tillgänglig statistik om barnomsorg

När det gäller statistik om barnomsorg finns ett antal olika källor. SCB har från 1980 till 1986 genomfört enkätundersökningar på uppdrag av Socialdepartementet. De har besvarats av föräldrar till barn i åldrarna 3 månader till 6 år och mäter behovet av barnomsorg, familjesituation, föräldrarnas sysselsättning m.m. Undersökningen upprepades hösten 1996, nu med Skolverket som uppdragsgivare. Därefter finns ett uppehåll på några år, men hösten 1999 genomfördes undersökningen i ny form och kallades nu Föräldraundersökningen. Denna gång utökades undersökningsgruppen, så att den kom att gälla barn 1–12 år. I Barn och deras familjer 1999 finns tabeller från Föräldraundersökningen 1999.

På uppdrag av Skolverket samlar SCB varje år in uppgifter om inskrivna barn samt personal i förskola, familjedaghem, fritidshem och förskoleklass från kommunerna. Insamlingen sker i samordning med övrig skolstatistik och avser mitten av oktober. Resultaten

från dessa insamlingar publiceras i Skolverkets årliga rapporter.

I undersökningen av levnadsförhållande, ULF, får uppgiftslämnaren svara på frågor om eventuella barns tillsyn. Här finns möjlighet att beskriva barnomsorg mot bakgrund av t.ex. föräldrarnas socio-ekonomiska tillhörighet. Urvalets ringa storlek begränsar dock möjligheterna till särredovisningar. De arbetslösa barn är t.ex. en kategori som inte kan beskrivas.

I begreppet barnomsorg ingår dels förskoleverksamhet och dels skolbarnomsorg. Förskoleverksamheten vänder sig till barn som inte börjat skolan och bedrivs i form av förskola (kommunal eller enskild verksamhet), familjedaghem (dagmamma) och öppen förskola. Skolbarnomsorgen vänder sig till barn som börjat skolan och omfattar fritidshem, familjedaghem och öppen fritidsverksamhet. De flesta 6-åringar går i skolan och då i skolformen förskoleklass.

Tabell 9.1

**Barn inskrivna i förskola, familjedaghem, fritidshem och förskoleklass 13 oktober 2000 efter ålder.
Antal barn och procent av samtliga barn.**

Ålder Antal barn	Barnomsorgsform				Andel av samtliga barn			
	Förskola	Familjedaghem	Fritidshem	Förskoleklass	Förskola	Familjedaghem	Fritidshem	Förskoleklass
Yngre än 1 år	21	33	–	–	0	0	–	–
1 år	32 188	5 674	–	–	36	6	–	–
2 år	60 378	9 777	–	–	67	11	–	–
3 år	64 528	9 627	–	–	71	11	–	–
4 år	72 598	9 993	–	–	76	10	–	–
5 år	81 366	10 305	1 240	1 111	78	10	1	1
6 år	3 449	3 961	79 358	105 023	3	4	70	93
7 år	366	3 008	84 966	1 371	0	3	72	1
8 år	–	2 554	81 380	–	–	2	66	–
9 år	–	1 755	61 378	–	–	1	48	–
10 år	–	720	16 248	–	–	1	13	–
11 år	–	279	5 552	–	–	0	5	–
12 år och äldre	–	76	2 347	–	–	0	2	–
Samtliga barn	314 894	57 762	332 469	107 505				

Not. Barn kan förekomma i flera barnomsorgsformer

Källa: Skolverket. Barnomsorg, skola och vuxenutbildning i siffror 2001, del 2. Rapport 198

Tabell 9.2

Barn i olika barnomsorgsformer efter föräldrarnas socioekonomiska grupp 1999/2000

Ålder Föräldrarnas socioekonomiska grupp	Barn tillsynsform			Förälder hemma	Klarar sig själv	Uppgift saknas	Samtliga barn	Antal barn i tusental
	Kommunal omsorg	Privat betald	Privat ej betald					
Förskolebarn från 2 år								
Barn i arbetarhushåll	68	5	3	23	0	1	100	237
Barn i tjänstemannahushåll	75	11	1	13	0	0	100	238
Barn i övriga hushåll	70	9	1	20	0	0	100	123
Barn med sammanboende föräldrar	68	9	2	21	0	0	100	507
Bägge arbetare	62	5	3	29	1	1	100	164
Mor arbetare, far tjänsteman	75	13	2	9	1	0	100	47
Far arbetare, mor tjänsteman	78	11	2	9	0	0	100	48
Bägge tjänstemän	68	13	1	18	0	0	100	110
Övriga	70	8	1	21	0	0	100	138
Barn med ensamstående förälder	89	4	2	5	0	0	100	90
Samtliga förskolebarn från 2 år	71	8	2	18	0	0	100	597
Skolbarn t.o.m. 12 år								
Barn i arbetarhushåll	31	0	6	30	33	1	100	268
Barn i tjänstemannahushåll	45	1	4	17	33	1	100	301
Barn i övriga hushåll	39	1	1	28	30	1	100	137
Barn med sammanboende föräldrar	36	1	4	27	32	1	100	566
Bägge arbetare	26	0	6	37	31	0	100	175
Mor arbetare, far tjänsteman	43	1	2	20	33	1	100	63
Far arbetare, mor tjänsteman	43	1	7	15	34	1	100	57
Bägge tjänstemän	45	1	4	18	32	1	100	130
Övriga	35	1	2	30	31	1	100	142
Barn med ensamstående förälder	47	0	5	14	35	1	100	140
Samtliga skolbarn t.o.m. 12 år	38	1	4	24	32	1	100	706

Källa: SCB:s undersökningar av levnadsförhållanden (ULF)

Tabell 9.3

Konfidsintervall för skattningar av ULF av andel barn med olika barnomsorgsformer efter föräldrarnas socioekonomiska grupp 1999/2000. Halvt 95-procentigt konfidsintervall

Ålder Föräldrars socioekonomiska grupp	Barnomsorgsform						Förälder hemma	Klarar sig själv	Uppgift saknas	Samtliga barn		
	Kommunal omsorg	Privat betald	Priv ej bet.	Förälder hemma	Klarar sig själv	Uppgift saknas						
Förskolebarn från 2 år												
Barn i arbetarhushåll	68	5	5	2	3	2	23	4	0	1	1	100
Barn i tjänstemannahushåll	75	4	11	3	1	1	13	3	0	0	0	100
Barn i övriga hushåll	70	7	9	4	1	1	20	6	0	0	0	100
Barn med sammanboende föräldrar	68	3	9	2	2	1	21	3	0	0	0	100
Bägge arbetare	62	6	5	3	3	2	29	5	1	1	1	100
Mor arbetare, far tjänsteman	75	9	13	7	2	3	9	6	1	2	0	100
Far arbetare, mor tjänsteman	78	9	11	7	2	3	9	6	0	0	0	100
Bägge tjänstemän	68	7	13	5	1	1	18	6	0	0	0	100
Övriga	70	6	8	4	1	1	21	5	0	0	0	100
Barn med ensamstående förälder	89	7	4	4	2	3	5	5	0	0	0	100
Samtliga förskolebarn från 2 år	71	3	8	2	2	1	18	3	0	0	0	100
Skolbarn t.o.m. 12 år												
Barn i arbetarhushåll	31	5	0	0	6	3	30	5	33	5	1	100
Barn i tjänstemannahushåll	45	5	1	1	4	2	17	3	33	4	1	100
Barn i övriga hushåll	39	7	1	1	1	2	28	6	30	7	1	100
Barn med sammanboende föräldrar	36	3	1	1	4	1	27	3	32	3	1	100
Bägge arbetare	26	5	0	1	6	3	37	5	31	5	0	100
Mor arbetare, far tjänsteman	43	9	1	1	2	3	20	7	33	9	1	100
Far arbetare, mor tjänsteman	43	10	1	2	7	5	15	7	34	9	1	100
Bägge tjänstemän	45	7	1	1	4	3	18	5	32	6	1	100
Övriga	35	6	1	1	2	2	30	6	31	6	1	100
Barn med ensamstående förälder	47	9	0	0	5	4	14	6	35	9	1	100
Samtliga skolbarn t.o.m. 12 år	38	3	1	0	4	1	24	3	32	3	1	100

Källa: SCB:s undersökningar av levnadsförhållanden (ULF)